

Ağa, Despot ve Mütedeyyin

Ömer TÜRKOĞLU

Nedense yüzünü susuzluktan çatlamış topraklara benzetirdim. Daha yaşımdört ya da beşti. Evimize geldiğinde ortalığı sebebini bilmediğim bir sessizlik kaplar, suratlar asılırdı. Kimi zaman kaşlarını çatar, babamı ve annemi azarlardı. Her tarafı sararmış ağızlığına sigarasını takıp da içmeye başladığında – aklımca- ona köylü derdim. Çünkü babam ağızlık kullanmazdı. Sararmış ağızlığı ancak köylüler kullanabilirdi. Bir de “Serkisof” marka köstekli cep saatini anımsıyorum... Aynı ismi taşıyorduk. Niye ona da benim ismimi vermişlerdi ki?

Çocukluğumun geçtiği Ankara İtfaiye Meydanı’ndaki evimize geldiğini duyduğumda, bilirdim ki artık evde özgürce konuşma ve bağırma hakkım bir süreliğine kaldırılmıştır. Babamın alışıldık çehresi de değişecek, lambalı radyoda “ajansı” dinlerken laf atmalarına kayıtsız kalacaktır.

Doğrusu ben dedemi yeterince tanıyamadım. Onunla ilgili bildiklerimin çoğu, aile bireylerinin hakkında anlattıklarıyla döneminin bir iki evrakıyla sınırlı. Bu yüzden anlatılanlardan onu tanımaya, yaşadığı dönemi ve kişiliğini etkileyen olayları anlamaya çalıştım. Anadolu’nun küçük bir köyünde doğmuş, görece varlıklı bir ailenin ferdi olan Ömer/Çavuş/Ağa’nın karakterinin önemli bir parçası olan zorbaca davranışlarıyla, antipatik kişiliğinin sebepleri neler olabilirdi?

Hidayetoğulları'dan İbrahim Ethem Ağa ile Tiryaki Biraderizâde'nin kızı Kezban'ın oğlu olan Ömer, 1903 yılında Çankırı'nın Hıncıp köyünde dünyaya geldi. Osman ve Bayram ağabeyleri ile Behiye adında kız kardeşi vardı. Daha sekiz on yaşında bir çocukken iki ağabeyi kışları İstanbul'a çalışmaya giderler, yaz aylarında da köylerine dönerek tarla işlerinde aileye yardımcı olurlardı. Edinilebilen sözlü bilgilere göre İstanbul'a "gurbet"e giden köylüler genellikle "Tahtakale"de hamal olarak çalışırlarmış. Nitekim büyükbaba İbrahim Ethem yıllarca İstanbul'a gidip çalıştıktan sonra yerine oğlu Osman'ı ve Bayram'ı koyarak memlekete dönmüştür.

Balkan ve Trablusgarp savaşlarını, zaman zaman yaşanan kuraklık ve kıtlıklar ile kolera gibi salgın hastalıkların can aldığı dönemleri hiçbir ferdini kaybetmeden atlatan aile, bütünlüğünü de muhafaza ettiği için kısa zamanda köyün en fazla tarlası, bağı, bostanı, hayvanı ve bilhassa arı kovanı olan ailesi konumuna gelmişti. Ailenin yöre şartlarına göre iyi sayılabilecek derecede varlıklı ve zengin olması, yanlarında çalışanlara da yansiyacak, örneğin tarlalarda çalışanların öğle yemeğinde ekmeklerinin üzerine "birer yapı bal koymak" ailede gelenek haline gelecekti. Bu yüzden Hidayetoğulları'nın tarlasında çalışmak, geçinmek için ırgatlık yapan köylüler için öncelikli tercihlerdendi.

Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması ve ilan edilen seferberlikle birlikte ailenin de mutlu ve varlık günlerinin sonu gelmeye başlayacaktır. Ailenin ikinci oğlu olan Bayram'a askere çağrı pusulası gelmiştir. Teslim olacağı birlik ise Çanakkale'dedir. Bir rivayete göre ise büyük oğlan Osman "nazik ve hastalıklı" olduğu için, devlet onun yerine Bayram'ı askere almayı uygun görmüştür. O yıllarda Osman da, Bayram da İstanbul'da çalışmaktadırlar. Bayram, askerliğini yapmak için birliğine teslim olduğu sırada memleketteki yeni doğmuş ancak yüzünü bile görememiş olduğu oğlu Ahmet ile eşi Hamide'ye verilmek üzere "beyaz halkalı şeker"lerden alır ve onlara göndermek üzere bir hemşerisine teslim eder. Bayram, doğru dürüst askerlik eğitimi bile alamadan doğruca cepheye gönderilir. Ne var ki çok kısa bir süre sonra, 18 Ekim 1915'de Çanakkale Kirtetepe'de şehit olur. Öyle ki "emanet" şekerleri getiren hemşeri ile askerlik künyesini aileye teslim edecek olan jandarma aynı günde köye gelirler. 1897 doğumlu 17 yaşındaki taze gelin Hamide 18 Haziran 1913'de evlenmiş, iki buçuk yıl süren bir evliliğin ardından kucağında yaşını bile tamamlamamış yetim oğluyla dul kalmıştır.

Bayram'ın acı haberi köyle birlikte İstanbul'a da ulaşmıştır. Bu arada dul kalan Hamide'nin baba evine gönderilmesi düşünülemez bile. Bunun birinci sebebi dönemin namus anlayışı ile geleneklerdir. Diğer bir sebep ise Hamide'nin koca evine "mallı" yani hakkına düşen tarla, bağ, bostan gibi gayrimenkullarıyla gelmesidir. Genç gelini baba evine göndermek, bu mallardan da feragat etmek demektir. Aile büyüğü İbrahim Ethem Ağa çözümü bulur: İstanbul'da çalışan ve "Çakır Ayşe" ile evli ve Makbule isminde bir de kızı olan Osman, dul kalan kardeşinin de eşini alacak, iki eşli olacaktır.

Haber İstanbul'a ulaşınca Osman mecburen köye dönüş hazırlığına başlar. İstanbul'dan Ankara'ya -muhtemelen- şimendiferle gelir. Ancak "nazik bedenli" Osman, dönemin Ankara'sında salgın halinde olan tifoya yakalanmıştır. Bin bir zorlukla gelebildiği Çankırı'da Memleket Hastanesi'ne yatırmak isterler, o ise bir an evvel köye ulaşmak niyetindedir. Şehirde rastladığı birkaç köylüsüyle birlikte, at üstünde köye hareket ederler. Sarıdağ'a geldiklerinde Osman birden bire fenalaşır. Bunun üzerine yanında bulunan Abdullah Ağa atıyla köye giderek yardım istemeye karar verir. Niyeti bir "sal" yapıp Osman'ı onunla köye taşımaktır. Salla köye getirilen Osman'ın sağlık durumu, yol şartlarından dolayı daha da ağırlaşmıştır. Karısı ise yaylada olduğu için olan bitenden haberdar bile değildir. Verilen bir bardak sıcak sütü içer ve yanındakilere iyi olduğunu, herkesin işine gücüne gitmesini söyler. Mevsim sonbahardır. Kadınlı, çocuklu hemen tüm köylüler tarlalarda, harman yerlerinde düven sürmekte, güz yağmurları başlamadan ürünü ambarlara koymak istemektedirler. Bu yüzden vakit kaybetmemek için herkes tarlaya gider. Ne var ki daha işe başlamadan köyden "sela" sesi gelir. Osman ölmüştür... Böylece aile, bir ay içinde iki çocuğunu birden kaybeder.

İki oğlunu birden kaybeden Ethem Çavuş için artık fazlaca bir seçenek kalmamıştır. İki gelini dul kalmıştır ve her şeye rağmen ayakta durmak gerekmektedir. Her iki gelin de "mallıdır" ama geride bir tek oğlan çocuk kalmıştır, dolayısıyla seçenek tektir: Büyük gelin Ayşe'yi babasının evine yollamak, küçük gelin Hamide'yi ise kendisinden altı yaş küçük Ömer'le evlendirmek. Ethem Çavuş'un bu tercihinde Hamide'yi biraz daha fazla sevmesinin, daha çok "mallı" olmasının ve akrabalık bağlarının olduğu Tiryakiler'in kızı olmasının etkisi büyüktür. Ne var ki Ömer henüz on iki yaşındadır ve iki ağabeyi öldükten sonra küçük kardeşi Behiye ile birlikte kalmıştır.

Ethem Çavuş bu kararı alırken bir çok sorunla birlikte Ömer'in ikna edilmesini de düşünmüştür. Kararlıdır, işi, eğer Ömer, Hamide'yi almazsa "eve iç güveyisi" getirmeye kadar bile götürecektir. Gerçekten işi bu kerteğe kadar götürecektir midir, bilmiyoruz. Ancak kararının Ömer'i etkilediği bir gerçektir. O yıllarda Ömer, yeni yeni serpilmeye başlamış, artık "seçilmiştir". Babasının hakkındaki niyetlerini ise bilmemektedir. Savaşlar, hastalıklar, erken ölümler vb. sebeplerden dolayı erkek nüfusun az olduğu köyde, bağı, bahçesi, tarlası ve hayvanları olan bir ailenin tek çocuğu olmanın avantajıyla yaşamaktadır. Köydeki evlenme çağına gelmiş bazı kızlar Ömer'e ilgi duymakta, bunu da belli etmektedirler. O da bunların farkındadır. Bu türden ilgilere kayıtsız kalmak istemez. Ne var ki durumun Ethem Çavuş da farkındadır. İşlerin planladığı gibi gitmeyeceğinden korkmaya başlamıştır. Oğlunu yanına çağırarak konuşmaya karar verir. Söylediği ve olmasını istediği şeyler, Ömer'in hayatını değiştirecek şeylerdir: Eğer evlenecekse tek bir seçenek vardır; o da Hamide'dir. Aksi halde Ömer evi ve memleketi terk edecek, bir daha buralara uğramayacaktır.

Zorunlu evlilik kısa sürede gerçekleşir ve Hamide'nin nüfus kaydına göre 23 Ocak 1919'da evlenirler.

Zaman hızla akıp gitmektedir. Ömer Çavuş'un önce kızı Şerif dünyaya gelir. Hamide Ana birkaç düşüktan sonra bir oğlan çocuğu doğur, fakat yaşamaz, ölür. Bir kez daha hamile kalır. Bu sefer işi "garantiye" almış, türbeye götürerek karnındaki çocuğu "satmıştır". Çankırı ve Çorum yöresinde bir gelenek olarak çocuk düşüren, ölü doğum yapan veya doğar doğmaz çocuğu ölen anneler, kutsal bilinen bir türbeye giderek çocuklarını satarlar. Doğacak çocuk yaşarsa ve erkek olursa "Satılmış", kız olursa "Satı" ismi verilir.

Satılmış dünyaya gelir. O'nu kısa aralıklarla Osman ve Kezban takip edecektir.

Yıllarca yenge dediği, evliliği aklının ucundan bile geçirmediği ağabeyinin karısıyla evlenmek, üstelik sevmeden ve aşık olmadan evlenmek, Ömer'in hayatında yaşadığı ilk büyük mutsuzluktu. Aile kuralları ve gelenekler duygu ve isteklerinin önüne geçmişti. Belki de bu yüzden, gençlik yıllarında gözü hep "dışarıda" olmuştu. Nitekim kısa zaman sonra köydeki kızlardan birisi Ömer'in ilgisini çekmişti. Ethem Çavuş hâlâ hayattadır ve onu yakından takip etmektedir. Ne var ki Ömer aşıktır ve gözü hiçbir şeyi görmemektedir. Bir yaz günü, Ethem Çavuş yayladayken sevdiği kızı komşu köy Maruf'a kaçırmaya karar verir. Amacı Hamide'nin üstüne ikinci bir eş olarak sevdiği kızı almaktır. Kendince bulduğu bu çözümle hem Hamide evden gitmemiş olacak, dolayısıyla babasının gönlü hoş edilecek, hem de aşık olduğu kız eşi olacaktı. Babasının ve Hamide'nin itiraz etme olasılığına karşı Maruf'tan babasının ahbabı olan iki adamı da köye gönderecek, onları ikna ettirmeye çalışacaktı. Ömer'in aklınca bulduğu bu yöntem, aslında Hamide'yi yeterince tanımadığını gösteriyor. Çünkü köyün büyük ve varlıklı ailelerinden olan Tiryakioğullarının kızı, deyim yerindeyse tam bir "Osmanlı kadını"dır. Prensipli, doğrularında tutarlı ve kararlı, iş bilir, yerine göre sert fakat bir o kadar da anaç bir kadındır. Ömer'in böyle bir işe giriştiğini duyunca ne ağlamış, ne de fevri bir tepki göstermiştir. Hiçbir şey olmamış gibi evi badanalamış, temizlik yapmış, yayık vurarak tereyağı çıkarmış ve hiç eksik olmayan/olmayacak misafirler için yemekler hazırlamıştı. Ömer'in gönderdiği "elçiler" eve geldiğinde de önlerine sofraya düzmüş, yemek çıkarmıştı. Haberi duyan Ethem Çavuş ise çok sinirlenerek işi evlatlıktan reddetmeye kadar götürmüş, Ömer'in derhal köyü de, memleketi de terk etmesini istemiştir. Kayınpederini sakinleştirmek ise yine Hamide'ye düşmüştür: "*Kanı kanla yıkamazlar, kanı suyla yıkarlar, Ömer de gelecek, o karı da gelecek... Bırak gelsinler!..*" Bunun üzerine yeniden Maruf'a dönen elçiler, Hamide'nin bir parça ikna olduğunu, ama Ethem Çavuş'un rıza göstermediğini ve yaylaya çıktığını söylemişlerdi. Kararlı olan Ömer ise düşüncesini uygulamak için bir gece yarısı yeni karısını köye getirir. Ancak Hamide de onların gelmesiyle birlikte yaylaya çıkar.

Ömer'in bu ikinci evliliği uzun sürmemiş, yeni eşi altı ay sonra sebepsizce ve anstızın babasının evine geri dönmüştür. Anlatılanlara göre deliye dönen Ömer tüfekle adeta köyde terör estirmiş, ortalık uzun süre tüfek sesiyle yankılanmıştır. Ne var ki iş böyle bitmeyecek, bir de mahkeme faslı başlayacaktır. Ancak ailenin tek oğlu olan Ömer'in ne pahasına olursa olsun hapse girmemesi gerekliliği için "bir şekilde" tatlıya bağlanmasını zorunlu kılmıştır... Öyle de olur.

Bu olay, Ömer Çavuş'un mahkemeyeyle, hapishaneyle "ilk ve son" tanışması değildir.

Ethem Çavuş'un vefatıyla birlikte evin ve onca malın, mülkün tüm sorumluluğu artık Ömer'in omuzlarına binmiştir. Bu arada köydeki ağırlığı ile köylü üzerindeki etkisi de gündün güne artmaktadır. Önce "paralı" köy koruculuğu, azalık, sonrasında da muhtar olur. Muhtarlığı sırasında kendisini ve köyü en çok meşgul eden konu, komşu köy Kayıçivi ile aralarında olan "yayla" davasıdır. Adeta her iki köyde de

Ömer Çavuş 34 yaşında

köylüler arasındaki gerilimi arttıran bu sorun "Mevliyat" mevkiinde bulunan bir meranın paylaşılmasından kaynaklanmaktadır. Bilindiği gibi temel tarım ve hayvancılığa dayalı olan köy ekonomisinde bilhassa hayvanların beslenmelerinde yaylaların önemi büyüktür. Bu yüzden her iki köyün delikanlıları ile çobanları yaylada sık sık karşılaşmakta, birbirlerinin sürüsünden hayvan çalma, kavga ve münakaşalarsa hiç eksik olmamaktadır. Gerilimin doruk noktasına çıktığı bir gün Hıncıp köyünün çobanı, Kayıçivili çobanı öldürür. Ömer Çavuş ile köyün ileri gelenlerinden birkaç kişinin ismi ise "azmettirme" suçuyla ifade tutanaklarına geçmiş ve jandarma aramaya başlamıştır. Bir müddet arazide saklansalar da sonuçta teslim olurlar. Sonrasında ise Çankırı hapishanesine konulan Ömer Çavuş ile diğerlerinin tutukluluk halleri uzun

sürmeyecek, “ekâbir-i kura” çobanı ikna ederek cinayetin azmettiricisi olmadığını, her şeyi kendisinin planladığını söyleyerek diğerlerinin serbest kalmasını sağlayacaktı. Tabii ki çoban da hapishanede yattığının karşılığını ailesine yapılan çeşitli yardımlarla alacaktı.

Yıllar sonra Hollanda’daki bir enstitüde Hikmet Kıvılcımlı üzerine araştırma yapan bir arkadaşımın çektiği fotokopilerin arka yüzünde, dedemin mührünü taşıyan köy ihtiyar heyeti karar defterini gördüğümde çok şaşırılmıştım. Doktor, dedemin kimseye güvenmeyerek yanına aldığı defteri –belki de dedem hapisten çıktıktan sonra kullanmış, üzerine notlar almıştı. Tabii dedem Hikmet Kıvılcımlı ile aynı ranzalarda yattığının farkında bile değildi.

Ömer Çavuş’un mahkemelerle işi bitecek gibi değildi. Bir tartışma sonrasında kavga ettiği bir kadını tekmeleyerek dövmüş, sonrasında ise kadın dayak yüzünden çocuk düşürdüğünü söyleyince yine hapse düşmüştür. Yıllar sonra kendisine sorulduğunda ise kadını dövdüğünü inkâr etmemiş, ancak çocuk düşürme olmadığını, ölü fare yavrusunun derisini yüzüp çocuk cenini gibi göstererek kadının herkesi yanılttığını söylemiştir.

Ömer Çavuş hakkında anlatılan öyle olaylar vardır ki, doğru olup olmadığını tespit etmek artık mümkün değildir. Ancak kişiliğiyle örtüştüğü için olsa gerek, bugün bile ismi geçtiği vakit dile getirilir. İşte onlardan biri: Tek Parti Dönemi’nde muhtarların atama gibi seçimle belirlendiği dönemde Ömer Çavuş muhtardır. Savaş Türkiye’nin kapılarına dayanmış, bir çok temel tüketim maddelerinin yokluğu iyiden iyiye hissedilmeye başlanmıştır. Büyük şehirlerde ekmeğin, şekerin, kahvenin karneye bağlandığı dönemde köylülerin olmazsa olmaz gereksinimi gazyağıdır. Bu dönemde Hıncıp köyünün istihkaki olan üç teneke gazyağı muhtar Ömer Çavuş’a teslim edilerek köylüye dağıtması istenir. O da dağıtır. Tabii ki kendi doğrusuyla! Yani bir teneke Hidayetoğulları’nın -yani kendi evine, bir teneke azalara, kalan bir teneke ise diğer köylülere!..

Birbiri ardı sıra cereyan eden hapse girip çıkmaların ardından şehit olan ağabeyi Bayram’ın oğlu Ahmet evlendirilir. Uygun görülen gelin adayı ise Efe’nin Kızı olmuştur. Düğünün dikkat çeken yanı köyde ilk defa bir düğünde araba kullanılmasıdır. Bu arada aile daha büyümüş, artık ev almaz olmuştur. Üç aile aynı evde oturmaktadırlar. Bunun üzerine köye hakim bir mevkide “ağaya yaraşır” bir ev yaptırılır. Artık Ömer “Ağa” bu evde oturacaktır.

Köyde huysuzluğu, kavgacılığı ve geçimsizliği ile tanınan Ömer Ağa evde de aynı davranışları sergilemektedir. Terbiye anlayışı dayak üzerine kuruluşu olduğu gibi tartışmasız hakimiyetini sağlamanın yolu da çoğu kez kavganın sonrasında gelen dayaktan geçmektedir. Öyle ki küçük oğlan Osman, hayvanları kaşağılamadan okula gittiği için öğretmenle kavgaya ederek oğlunu kaşağı yapması için eve geri getirmiştir. Her ne kadar kavgacı ve geçimsiz biri olsa da kavgalarını zaman zaman haklı yere yaptığını da belirtmek gerek. Evde ve aile içerisinde “hükümranlılığı” kaba kuvvetle gösteren Ağa, köydeki bazı anlaşmazlıklarda da taraf olmuş, ancak anlatılanlara göre hep haklıdan yana tavır göstermiştir.

Ömer Çavuş, ağalığını göstermekten, onu tartışmasız olarak bir asalet payesi gibi taşımaktan hoşlanır. Erkek çocuklarının eşleri olan bayanların “gelinlik” yapması önemlidir onun için. Yaren meclislerinde baş köşeye oturmak da. Sokaktan geçerken kapı önüne oturmuş kadınların içeriye kaçmaları ya da çeşme başında su dolduran gelinlerin onu görünce arkalarını dönmeleri ağalığının en önemli gereklerindedir. Köyden haftada bir kez pazarın kurulduğu günler, Çankırı’ya kamyonla giderlerken “şoför mahalli” tartışmasız onundur. Ömer Çavuş’un arkada, kamyonun kasasında oturması düşünemez bile. Ön tarafta birisi oturursa onu kaldırmaktan, hatta onunla kavgaya etmekten de hiç çekinmez. Ziraat Mühendisi olup mimar bir gençle evlenen torunu Munise ile eşi, bir bayram günü “el öpmeye” dedelerine geldiklerinde; “*iki tane mühendisiniz, yaklaşıyor mu minibüsle gelmek; taksitle gelsenize*” diyerek sitem etmesinde ise ağalığının izleri vardır.

Yanından eksik etmediği muhtar çakmağı ile içinde tütün bulunan tabakası adeta alameti farikası gibiydi. Son zamanlara kadar sarma tütün içerdi. Sonrasında ise “Jelatinli Bafra”ya dönmüş, kısa süre sonra da tütünü tamamen bırakmıştı. Evde onun bardağı, hatta sofrası bile ayrıydı. Kalabalık aile yer sofrasında tek tabaktan yemek yerken o, sedir üzerine kurulmuş küçük sofrasında yer içerdi.

Bütün bu despotluğuna rağmen oldukça mütedeyyin biriydi. Denilebilir ki bir ömür boyunca –hasta olmadığı günler dışında- hemen her sabah namazını camide kılmıştı. Kar, kış, soğuk ya da işlerin çokluğu bu ibadetine hiçbir zaman engel olmadı. Bir de belirli aralıklarla Kuran okurdu. Onun rahleye eğilerek Kuran okuduğunu anımsıyorum. İşte o vakitler dedemi hiç tanyamazdım. Sanki bütün sertliği, korkutucu kişiliği ve despot yanı gider, yerine ağlayan, af dileyen, günah çıkaran biri gelirdi. Ne var ki bu anlar pek fazla uzun sürmezdi.

Ömer Çavuş'un, deyim yerindeyse "gerileme dönemi" büyük oğlan Satılmış'ın askere gitmesiyle başlar. Satılmış'ın hayatında askerlik adeta bir dönüm noktası olmuştur. İstanbul Selimiye'de yaptığı askerliği süresince hayatı ve dünyayı daha iyi tanımış, köy yaşamıyla İstanbul'un pırılmalı dünyasını kıyaslamak olanağını bulmuştur. Kararlıdır, askerliği bitince köye dönmeyecek, büyük bir şehirde yaşayacaktır. Ne var ki bu şehir İstanbul olmayacak, Ankara olacaktır.

Askerliğinin bitiminde Ankara'da Sular İdaresi'ne giren Satılmış, girişkenliği ve çevresine kolayca uyum sağlamasıyla çalıştığı çevrenin dikkatini çekecek, kısa süre sonra buradan İtfaiye Müdürlüğü'ne geçecektir. İtfaiyenin disiplinli ve hareketli iş ortamı adeta onu cezbetmektedir. Burada gösterdiği başarılar sonucunda mesleğinde yükselmeye de başlar. Artık eşini de Ankara'ya getirmiş, Demirlibahçe'de kiraladıkları küçük bir eve yerleştirmiştir.

Görünüşte Satılmış ve ailesinin işleri yolunda gitmektedir. Bir tek sorun dışında: Ömer Ağa kendi inisiyatifi dışında gelişen "büyük şehre göç etme" işinden rahatsızlık duymuş, hatta içten içe Satılmış'a kızmıştır. Doğrusu yapabileceği de pek fazla bir şey

Büyük oğlu Satılmış'ın Ankara İtfaiyesi'nde amir olduğu yıllar

yoktur. Ancak kısa zamanda bu olumsuz gelişmeyi de lehine çevirmeyi becerecektir. Az da olsa her ay düzenli maaş alan, işini seven, evini ve yaşamını düzenlemeye çalışan Satılmış'ın ve ailesinin hemen her ay, üstelik aybaşlarında gelen bir misafiri vardır: Ömer Ağa... Onun neredeyse hiç sektirmeden gelip önce köy için "harç gördürmesi", sonra da Satılmış'ın maaşının hemen tamamını alması ve o parayla köyde sürekli tarla alması, Satılmış ile ailesini sürekli yoksul ve parasız bırakmaktadır. Yıllar boyu aile yokluk ve yoksulluk çekerken Ömer Çavuş köyde tarla zengini olacaktır. Bir gün umduğu parayı oğlundan alamayan Ömer Ağa, Satılmış'ı -üstelik çalıştığı personelinin gözünün önünde, İtfaiye Meydanı'nda azarlayarak cezalandırmıştır.

Bir müddet sonra küçük oğlu Osman da Ankara'da işe girer, kızı Kezban'ı ise evlendirir. Ömer Ağa, Satılmış'a karşı kullandığı taktiklerin benzerlerini Osman'a karşı da uygulamakta, hatta bununla da yetinmeyerek zaman zaman iki kardeş arasına nifak sokmakta, bundan menfaat ummaktadır. Kızı Kezban ise -nedendir bilinmeyen kıymetlisidir. Artık yaşlanmış, eski gücünü kaybetmeye başlamıştır. Kendisine ve Hamide Ana'ya bakacak birini aramaktadır. Gözüne Satılmış'ın en büyük oğlu Kadir'i kestirir. Kadir'in küçükken geçirdiği ateşli menenjit hastalığı, onu normal insanlardan farklı bir kişiliğe büründürmüştür. Bunu fırsat bilen Ömer Ağa ısrarla bu çocuğu yanına almak istemektedir. Ama Satılmış ile ailesi, özellikle büyük kız Munise, çok sevdiği Kadir Ağabeyini bırakmak istememektedir. Ona Ankara'da bir iş bularak evlendirmeyi hayal etmektedirler. Bir gün büyük kız Munise, bütün cesaretini toplayarak dedesine Kadir'in yakasını bırakmasını, onu alıp götürmemesini söylerek; "*sen artık iyice yaşlandı, bugün Kadir'i götürmek istiyorsun ama yarın öldüğünde Ona kim bakacak?*" diye sorar. Aldığı cevap ise, Ömer Çavuş'un tüm yaşam felsefesini özetler niteliktedir: "*Ben ölünceye kadar bana baksın da, ondan sonra ne yaparsanız yapın!*"

Ömer Ağa yaşlandığında bile ağalığından taviz vermedi. Köyde bazı insanların onun yaşlandığını ima etmeleri üzerine onlara verdiği cevap, adeta Orson Welles'in "I know what it is to be young" şarkısının sözleriyle örtüşür: "*Ben genç olmak nedir biliyorum, peki sen yaşlılığı bilir misin?..*"

Kuru fasulye ve pirinç pilavının, köy arabasını dakikalarca bekletecek derecede müptelastıydı. Şık ve düzgün giyinmeyi, kavga etmeyi, ne olursa olsun sözünü dinletmeyi severdi. Kimi zaman aşırı küfürbaz, kimi zamansa kendince dindardı. Siniri, adi senetle evini on dakikada sattırarak kadar haşmetli, sevecenliği sekiz-on torununun küçücük bir odada yaptıkları gürültüye dakikalarca tahammül edecek kadar insancıldı. Ağaydı, despottu, mütedeyyindi, benim dedemdi...

Özet: Bu yazıda Osmanlı son döneminde doğup cumhuriyeti yaşamış görece zengin bir Anadolu köylüsünün, zamana ve mekâna bağlı olarak, çevresine ve ailesine karşı değişen tavrı örneklerle anlatılmaktadır.

Anahtar sözcükler: Hidayetoğulları, Ömer Çavuş [Türkoğlu], Hıcıp köyü, Çankırı, köyden kente göç.

Abstract:

This article examines the life of a relatively well-off Anatolian villager with special emphasis on his changing attitudes towards his family and larger social environment. His story, which began in the late Ottoman era and continued during the republican period, is told in parallel with the changes in time and space.

Keywords: Hidayetoğlus, Ömer Çavuş [Türkoğlu], Hıcıp village, Çankırı, migration from village to cities (internal migration).